



XABIER MENDIGUREN ELIZEGI

Txarrak berri, hasteko

Politikako egonkeria, gure gaineko Estatu bien larderia, ekonomiaren atzerakada... urteroko kontuak dira horiek denak; nekez esango dut aurreko urteetan errepikatu gabekorik, nekez asmatu irakurleak nik bezain ongi ez dakienik; hortaz, hobetoxeago ezagutzen dudan arlora mugatu eta liburugintzaz hitz egingo dut, literaturaz bereziki.

Urtearen errepassoa egiten hasita, argitaletxe indartsu bat gelditu izana aipatu behar: Alberdania (nik dakidala) ez da ofizialki itxi, baina jarduera guztiz etenda dauka eta bertako langile zein arduradunak nor bere bidean.

Lantegi bat ixtearen kalteak bertako lanpostuen galera baino harago doazen bezala (pentsa Fagorren kasuaz), halako azpiegitura kultural bat isiltzeak ondorio txar franko ditu: hainbat obra interesgarri kolokan geratzea, agortzen direnean inork argitaratuko dituen edo eguneroko erreposizioak egingo diren jakin gabe; bertako ildo editorialaren berezitasunak galtzea; egile asko umezurtz geratzea, beste argitaletxe batzuetara joateko nagikeriaz, edo beste argitaletxeek beren katalogoak askoz gehiago zabaldu ezin dituztelako...

«Sortuko dira berriak» eta halako esaldi ponpoxoek marketing kutsu nabarmena hartu dute azkenaldian, baina tira, horixe besterik ezin esan.

20 urte

1993an sortu omen zen Alberdania, sarean irakurri berri dudanez; hogei urtekoa izan du, beraz, bizialdia; 20 urte be-

te berri dituen beste bat Lubaki banda izan da; kasu hone-
tan ez dugu zertaz kexatu: gazte-plataforma batek berezkoa
du azkar iraungitzea, eta bertako partaideei aurrera egiten
laguntzen badie ondo lortua du bere betekizuna. Lubakik
dudarik gabe lortu zuen helburu hori, partaide guztiek bide
bera egin ez badute ere. Dena dela, gaurko nire asmoa ez da
Lubakiren balorazio historikorik egitea, baizik eta gero eto-
rri direnei erreparatzea.

1975ean jaioak dira Lubakiko kide gehienak eta hamazor-
tzi urte zituzten beren plazaratze une hartan. Gaur egun be-
rrogeira hurreratzen ari diren arren, oraindik ere «gazte»
etiketa ipintzen zaiela esango nuke; ez geroztik gazterik ager-
tu ez delako (zorionez mordoxka bat plazaratu da), baizik
eta mugimendu edo talde gisa erreleboa hartzera inor ager-
tu ez delako... oraintsu arte.

Badatoz berriak

Oraintxe bertan, badira hainbat gazte han eta hemen lite-
raturaren inguruko proiektuetan talde-lanean; burura da-
tozkidanak: *Celosamente gordea* irratsaioa Hala Bedi irra-
tian; *Obabako testiguak* saioa Info7 irrastian; Elearazi bloga;
Itu banda, bere aldizkariarekin.

Horietako batzuetan egileen izenak publikoak eta ezagu-
nak dira; beste batzuetan sekretuak. Nolanahi ere, bada tal-
dean lan egiteko gogo bat, literaturaren kezka, kulturaren
zaletasuna, eta horiek guztiak dira txalotzekoak, talde ho-
rietatik gero bakarkako artistak atera zein ez.

Oraingoz, gazte horietako batek emango du laster batean
pausoa bakarkako liburu bat plazaratzeko: Danele Sarriu-
gartek (Elgoibar, 1989) 2014 hasieran kaleratuko du bere le-
hen nobela: *Erraiak*, Igartza sariduna eta, nire ustetan, zere-
sana emango duena. Ea bat horren atzetik gehiago ere ani-
matzen diren.

Poeta gazte izanak

Gazteez aritu naiz, baina aurtengo uztan, alor batzuetan bereziki, beteranoen emaitza da azpimarragarriena. Adibidez poesian, Joxan Artze eta Koldo Izagirreren azkenak bihurtu dira albiste. Usurbildarrak, urte askotako isiltasunaren ondoren, liburu pare atera du kalera: *Heriotzaren ataria dugu bizitza* eta *Bizitzaren atea dukegu heriotza*, biak ere mardulak, hitzaren eta esaldiaren musikaltasunaz onduak, eta egileak aspaldian landu duen pentsamendu anti-moderno (nolabait izendatzearen) erakusten dutenak. Pasaitarrak, berriz, *Parisen bizi naiz* eman du argitara, gai, ahots eta teknika anitz biltzen duen hiri-paisaiaren erradiografia moduko bat, azken finean gure jendartearen eta garaiaren kritika ere badena.

Aspaldiko laguneren bisitak osatzeko, Sarrionandiak ere goitik behera berritu du bere poesia-lan klasikoena: *Hnuy illa nyha majah yahoo*.

Hortik aurrera, gazteak ez izan arren alor horretan berriak direnen lan pare bat gertatu zaizkit azpimarragarri, gaiaren berritasunagatik eta idazleen sintzeritateagatik, besteak beste: Mari Luz Estebanen *Amaren heriotzak libreago egin ninduen*, ama-alaba harremanetik tiraka, eta Jabi Santa Cruzen *Baso ilun itoan*, naturaren bizipena ehiztariaren barren kontrastesutik.

Urteen eskarmentutik

Kontagintzan zailagoa da izen pare bat bereiztea, hogeitaka izan baitira bere alea ekarri duten idazleak. Lerrook idaztean oraindik kalera atera ez bada ere, lanaren tamainagatik eta egilearen nortasunagatik, pentsatzekoa da Bernardo Atxagaren *Nevadako egunak* izango dela aurtengo liburu aipagarrienetakoa. Irakurri gabeaz ezin gauza handirik esan, ordea.

Irakurri ditugunen artean, esperientzia luzea duten idazleak nabarmendu dira aurtan ere. Hiru nobelista hauek, adibi-

dez, zein bere eleberriarekin: Xabier Montoiaren *Azken afa-ria*, XX. mendearen erdian jaiotako gizon-koadrila bat abiapuntu hartuta, gure gatazkaren ur uherren usain ez ederregia sudurreratzen diguna; Joxean Agirrereren *Adiskide bat nuen*, doinu alaiagoz iraultza nahi izan zuten gazte ohi horien erretratu gazi-gozo eta fantasiatsua egiten duena, giza-semeen apeta sexualei buruz autoironiaz irri egitearekin batera; eta Aingeru Epaltzaren *Gure Jerusalem galdua*, «Erre-suma eta fedea» trilogia bikaina ixtera datorrena eta, orain dela 400 urteko kontuak kontatu arren, aurreko biekin kide-tasunak ere badituena: bizitza osoan kausa baten alde borrokan ibili den gudaria da protagonista, jipoi galantak hartu ostean halako mikaztasun batez so egiten diona egin duen bideari.

Gero eta hobeak

Idazle gazteek aurten atera dituzten narratiba-lanen artean hautatzekotan, bi aukeratuko nituzke: *Euli-giro*, Uxue Alberdiren ipuin bilduma, eta *Egia esan*, Peru Magdalenaren nobela. Gazteak izan arren liburu sorta polita dute biek ere atzean, eta ezagun dute, bai ofizioak ematen duen esku tre-bea, bai gaztetasunaren marka omen den pasioa.

Bien kasuan, orain arte egin duten onena dela uste dut: ipuin errealistak eta fantastikoak konbinatzen dituen sorta elgoibartarraren kasuan, bidaia baten kontakizun haluzinatu samarra durangarrarenean; eta goraka jarrai dezakeen garapen baten zuzia pizturik uzten dutela esango nuke, gainera.

Fikzioa eta bizitakoa

Beste bi liburu ez nituzke utzi nahi aipatu gabe: Miren Agur Meaberen *Kristalezko begi bat* eta Garbiñe Ubedaren *Hobe isilik*. Biak elkartzeko arrazoia generoa litzateke, baina ez egileen sexuari dagokiona, testuaren tipologiatik datorrena baizik: nobelak dira biak, baina bietan fikzioa nor-

bere bizikizunekin dago nahastua eta haietan oinarritua. Gorabehera sentimentalak kontatzen ditu batez ere Meabek, begi gaixoaren pasadizoekin tartekaturik. Ubeda, berriz, familiaren pasadizo batetik abiatu da, gerraostean desagertu baitzitzaien aitona, hortik aurrera hainbat gogoeta harilkatzeko.

Anekdotak biografikotik harago, literaturaren indarra nagusitzen da bietan: idazkera dotore, malgu, aberats eta doia; introspektzio zintzoa; esperientzia pertsonala unibertsal bilakatzeko dohaina... Meabek emanak zituen lehendik ere hainbat liburu eder, poesian eta haur literaturan batik bat. Ubeda, berriz, kazetaritzatik dator, kronika eta saiakera ere idatziak zituen arren. Narratiban bikain moldatzeko gauza direla erakutsi digute, eta aurtengo perla ederrenetakoak eskaini.

Ijitoaren astoa bezala

Urtearen errepasso literarioa amaitzera goaz. Irakurri ahal izan ditugun liburu eder guztiengatik poza adieraziz egin genezake. Baina ez nuke ezkutuan utzi nahi gero eta estuago dagoela gure sektore hau. Argialetxe itxi batekin hasi naiz; aldizkariak ere ixten ari dira, han eta hemen, laguntza faltaz, eta horrek plaza bat kentzen die egungo idazleei eta biharko idazlegaei.

Sariak ere bakantzen ari dira: aurrezki kutxek ematen zizutenetako asko desagertu ziren lehen, eta, egia izan arren sistema literarioan nahiko marjinalak zirela eta lehiaren sistema bera dudazkoa, horra bideratzen ziren diruak ez dira literaturaren beste promozio mota batzuk sustatzeko erabiltzen orain; aitzitik, kutxen publikazio-zerbitzuek lan gutxiago argitaratzen dute orain, eta han-hemenkako edizioei ematen zizkieten laguntzak ere asko murriztu dira.

Sari instituzionalen beherakada horretaz gain, azkenaldian oso emaitza onak izan dituzten beka zenbait ere amaitu dira: Joseba Jaka bekak desagertu ziren lehen, erakunde

pribatu batek ematen zituenak; Kutzak bere laguntza kendu dio AEDk bultzaturiko Jokin Zaitegi bekari, azken urteetan Nobel saridunen euskaratzea ekarri duenari; Debako udalak aurten ez du konbokatu Tene beka, kronika-liburu zoragarrien sorburu izan dena. Ijitoaren astoaz esaten zen, jan gabe bizitzen ikasia zuenean hil zela gaixoa. Ez ahal zaigu gauza bera gertatuko!¶